

כל ממשלה הרה פעם אחת בשנה. בבטנה מתבלל העובר, מתהפך וגורם לבחילה. הגוף כולו מתכווץ לקראת החבלים האחרונים, שבעזרתם יצא תקציב חדש לאור העולם. השבוע בא התקציב עד משבר, וכוח לא היה ללדת. הלירה הופרעה עלידי הניגוד המהותי של שני השותפים העיקריים לקוא"ל יצאה. היה נדמה שיהיה צורך בניחות קיסרי — ושניתוח זה עלול לסכן את חיי האם הממשלתית עצמה.

הוולד והאמבטיה. גרמה לתקלה דרטי שחם הנמרצת של הצ"כ להקטין את תקציב ההוצאות. היה זה צעד מחוכם למדי: אין אזרח אחד בעולם שאינו רוצה בכך. השאלה הגדולה היתה: האם הדבר אפשרי מבלי לשפוך את החלך יחד עם האמבטיה. כן! — אמרו הציונים הכלליים. הסבירה בשיחה פרטית, אהד משריהם: "לו היינו באמת נציגי הבורגנות, כפי שטוענים נדנדו, הרי היינו מתנגדים להגדלת ההכנסות. כל בורגני רוצה להוריד את המסים. אולם אנחנו לא עשינו זאת. אנחנו דרשנו להקטין דוקא את ההוצאות — מבלי לפגוע בהכנסות. כי משק ממשלתי המכניס הרבה, מוציא מעט, הוא משק ממשלתי המכניס הרבה, מוציא מעט, הוא משק בריא. משק המכניס מעט, מוציא מעט, גם הוא בריא. אולם משק המכניס הרבה ומוציא את הכל — זה משק חלוני מאד!"

אולם מפא"י אמרה לא, בלמד רבתי. לדבריה, כל קיצוץ היה הורג את התפקידים החיוניים של הממשלה. היא לא התחסה ברצינות רבה מדי לכל העניין. לדעתה, היה זה תמרון מפלגתי גרידא מצד הצ"כ.

הצורך הנקוב. היה זה אופייני למצב כל המפלגות שאף אחת מהן לא נגעה בשאלה העיקרית: האם אפשר בכלל לסתום את החורים בצורך הנקוב של ממשלת ישראל? ממשלה, החייבת להבטיח את בטחון המדינה מול יריבים המתחזקים והולכים, לקיים משק בלי חמרי-גלם ושוקים, לכלכל אוכלוסייה המייצרת רק חלק קטן מצרכיה, אינה במצב בריאות מתאים להריון. צפויה לה תמיד סכנה של הפלה מלאכותית.

אולם שאלה רפואית זו טבעה, השבוע, בים הסיסמאות המפלגתיות — כרוב השאלות הרציניות בישראל.

התקציב

כסף: אין. אין. אין

אורח-המדינה הפשוטים לא התעניינו עד כה ביותר בתקציב-המדינה. התקציבים היו כה נושא לחיכוכים בין קומץ פקידים נבו"ים במשרד-הממשלה, חומר תעמולה ל"דוברי סיעות" האופוזיציה בכנסת.

השנה נשתנה המצב. הידיעות הראשונות על גיפוח התקציבים המוצעים על ידי האוצר לשנת-הכספים הבאה, המתחילה ב"1 לאפ"ריל 1954. עוררו מבוכה ובהלה, דחקו אף

את הידיעות הסנסציוניות ביותר מן הכות"רות הראשיות.

חששות כבדים. התקציב הרגיל, של השנה החולפת, מסתכם ב"216 מיליון ל"י, תקציב-הפיתוח ב"175 מיליון ל"י. לעומת זאת הציע האוצר, בנוסח המקורי, לשנת-הכספים הבאה: תקציב רגיל בן 320 מיליון ל"י, תקציב-פיתוח בן 270 מיליון ל"י. הס"ביר שר-האוצר, לוי אשכול, לא היה לחץ נוסף על משלם-המסים. התקציבים המוגדלים הם תוצאה ישירה של העברת כל שער"ח החליפין של מטבע-זר לשער אחיד של 1.8 ל"י הדולאר, כלומר, האוצר יקבל יותר עבור המטבע הזר שהוא מוכר.

אולם בינתיים נתפרסמו כמה עובדות, שסתרו טענה זאת. התברר שתקציב השנה השוטפת, הקטן באופן יחסי, מסתים בגרעון של קרוב ל"60 מיליון ל"י. הסיבה: האוצר קנה מטבע זר ב"1.3 ל"י לדולאר מן הקרנות השונות, ב"1.8 ל"י לדולאר מייבואים, מש"קיע"הן ואחרים. הפסיד בדרך זאת 50 מיל"יון דולאר ב"9 החודשים הראשונים של ה"שנה. כאשר הוברר שצפוי גרעון גדול גם בתקציב-הפיתוח, גדלו חששות הציבור שה"אוצר ינסה לכסות את הפסדיו, להגדיל את שיעור-המסים, להכריז על עוד מלחמת-חובה. הצריך להדפיס כסף. הכלכלנים ה"מונים סברו אחרת, הבחינו בסכנה האמיתית שבתקציב המוגדל. מאז הכרזיה על המדי"ניות הכלכלית החדשה והחלפת שטרות-הכ"סף, תוך גיבוי 10 אחוז למלחמת-חובה, גדל מחזור-המטבע במדינה רק ב"40 אחוז — גידול שהגו זעום למדי. עתה עם ייקור שער-הדולאר ב"500 אחוז, יעלו מחירי הסחורות, יוצר מחסור חמור במזומנים. האוצר יוכל לתקן את המצב בדרך אחת: להפעיל את המכשירים, להדפיס שטרות כסף.

הדפסת כסף חדש תגרום לאינפלציה, כל"מר: בידי יושבי-הארץ יצטבר כסף רב, אבל הם לא יוכלו להשתמש בו. המלאי המוגבל של הסחורות יאול במהירות, המחירים יעלו, הממשלה תאלץ לשוב ולקנות בשיטת-הפי"קות, יהיה זה מצב אידיאלי בשביל אנשי-המסחר, איבוד-לדעת בשביל משק-המדינה. של אינפלציה להרס הייצוא הישראלי. בש"נת 1953 גדל הייצוא במידה ניכרת. הסיבה: קביעת שער-חליפין של 1.8 ל"י לדולאר, לסחורות ייבוא, הורידה את שכר-העבודה של הפועל, הפכה אותה למתחרה ב"שוק-העולמי. כי פועל המשתכר עתה שבע ל"י ליום בעבודתו בבית-חרושת, משתכר רק ארבעה דולאר: בה שעה, שפועל שהשתכר ארבע ל"י ליום, לפני המדיניות הכלכלית החדשה, השתכר למעלה מ"11 דולאר. באם תחול עלייה גדולה ביוקר-המחיה ושכר-הע"בודה, יתייקרו גם סחורות-הייצוא הישרא"ליות.

תת"ש שר חשוב יותר. העברת כל ה"ייבוא לשער-חליפין של 1.8 ל"י לדולאר, עוררה גל של התנגדות. השער החדש יביא להתיקרות המצריים, עשוי לגרום להרעבת חלק ניכר של האוכלוסייה. שר-האוצר ניסה

שר-האוצר לוי אשכול בכנסת * הכתבים היו תמימים מדי

כל רגע את רשיונותיהם, שמכו הם על כור חם. לא היה זה חשבון מוטעה. השבוע נודע במפתיע כי המאבק נסתיים: המחיר עלה ב"20% בערך, כ"4% יותר מהצעת השר.

צבא

באקום השני

גיוון ה. המפריי היה אנגלי עשיר שהקים בצואתו קרן להוצאת ירחון שיסקור את ההיסטוריה המסתרת מאחורי חדשות היום. בגליון החודש של הירחון, הקרוי על-שם מקימה המפריי, הגיעה ההיסטוריה למר חב, סוקרת את עוצמת צבאות המרחב, מ"עניינת במיוחד בהערכתה את כוח ישראל לעומת כוח הארצות הערביות.

לפני שהסקירה מגיעה לישראל היא מבט"לת את כוח צבאות ערב (העולם הזה 185). הסיבה המכרעת לחולשת הערבים: העובדה כי ארבעה מתוך כל חמישה חיילים ערבים הם פלאחים בורים שאינם יודעים להשתמש כראוי בצביון צבאי חדיש, שלא לדבר על שימורו. התוצאה: מכונית צבאית ערבית חיה שליש מחיי מכונית צבאית אירופאית; שני שלישי מתקן יחידה ערבית ממוכנת מצו"יים בתקון מתקין; תאונות מטוסים שכיחות ומה שמחליש מכל: ציודו האישי של החייל הערבי במצב ירוד ביותר.

אפילו משלחת הצבאית הגרמנית (ראה במרחב) שניסתה לשקם את הצבא המצרי נאלצה להודות כי מאמציה עם צבא מצרים בן 80 אלף החייל נכשלו. אחת הסיבות, ל"דעת קציני גרמני: גם אחר הפיכת גיבוי מס"פיקט רוב הקצינים המצריים ביום עבודה של ארבע שעות.

לא יותר מוצלח הוא צבא עיראק בן 40 אלף איש דלי האימון והציוד או צבא סו"ריה בן 30 אלף איש, שלא לדבר על צבא הלבנון ב"5000 חייליו אינם אלא חטיבת משטרה כפרית. היחידים בצבאות ערב הראוי לשמו: צבא הירדן, הלגיון הערבי בן 20 אלף החייל. טיבו המשובח נובע מחסות ברי"טית כפולה: קצנתו הבריטית והתמיכה ה"ברטיטית ב"10 מיליון לירות סטרלינג בשנה. מקטיקה לא מקובלת. שתי ארצות המרחב הנותרות, תורכיה וישראל, זוכות בכל זרי העוצמה. תורכיה, בת 360 אלף החייל, המרוכזים ב"20 דיביויות חיל רגלים, ארבעה להקי הקרב (כ"200 מטוסים), שני להקי המפציצים, (כ"100 מטוסים) ומשלחת צבאית אמריקאית, המונה אלף איש, היא הכוח הצבאי היחיד במרחב.

ישראל זוכה במקום השני: חייליה מש"כילים ודינמיים, מצטיינים בטקטיקה לא מקר"בלת. לצה"ל, בעל המספר הגבוה של יחי"דות משוריינות, כ"3 דיביויות (20 — 60 אלף איש) בתוספת חיל מילואים של 4—5 דיבי"זיות (40 אלף איש). ובנוקדה חיונית אחת זוכה ישראל להערכה מיוחדת מצד סקירת המפריי. ישראל היא בעלת התעשייה הצב"אית הגדולה במרחב, אם כי היא מייצרת ב"עיקר נשק קל ותחמושת.

המשק

נחם אנדל בארץ-ישראל

בשבוע שעבר, התרוצצו בקרן שדרות"רוטשילד ורוחו אלגבי, תל-אביב ברנשים מיר" (המשך בעמוד 8)

למצוא מוצא, הסכים להעלות את מחירי"הסחורות שלבים שלבים. כשהגיעה פרשת-התקציב, השבוע, לשיאה, הודיעו עותני-הערב שהציב אימו לפרוש מן הקואליציה, באם לא תתקבלנה דרישותיהם ב"קשר לתקציב. אולם לוי אשכול צחק לתמי"מותם של הכתבים, שהפילו את עתוניהם בפח. הצ"כ קיבלו ידועות מדויקות על גודל"התקציב, עוד לפני שהקואליציה הוקמה מחדש. הם לא הפכו אותו לסלע-מחלוקת. מינוי תת"שר חדש, רמז, היה חשוב להם יותר מכל התקציבים גם יחד.

תחבורה

קפיצה מן האוטובוס

(ראה ראיון מיוחד) שר ציוני-כללי השולט על התחבורה, עומד בפני פיתוי מתמיד. כמעט כל הציבור שונא את הקואופרטיבים לתחבורה, מאשים אותם, בצדק מסוים ובאיזוק רב, בסב"לותיו היומיומיות בתור ובמכונית. זהו ה"שטח היחיד בו יכול ציוני-כללי לזכות לאהדה מהירה ומובטחת דוקא מצד האיש הקטן. כל המקלל את הקואופרטיבים, הופך כמעט אוטומטית לגיבור הציבור.

יוסף ספיר, הפרדסן הפתח-תקואי בן ה"51, עמד נגד פיתוי זה. להפתעת רבים, לא נכנס לריב רציני עם הקואופרטיבים מאז הקמת הקואליציה ועד השבוע. אמר שר-התחבורה, שהוא בעצמו נע ונד בין דירה ירושלמית וביתו הפתח-תקואי. "אין לי כאן שקולים מפלגתיים. אני חייב להיות הוגן!"

הצבר לא נבהל. אולם השבוע היה נדמה שהשר יצטרך לקסון מן האוטובוס של אידילה זו. במכתב קצר הודיעו לו הקואופרטיבים על כונתם לשבות שביטת"אזרה נגד אי-הסכמתו לקבוע מחירי-נסיעה חדשים כרשימתם. מעבר לאיום זה הודקר האיום הגדול יותר של שביטה ארצית כללית. אולם הצבר, בן האיכרים, לא נבהל. מאז הפסיק את לימודיו (הוראה) בגיל 17, אזרי מות אחיו, כדי לנהל את משק אביו, התרגש ספיר חום-העיניים רק לעתים רחוקות מאוד. כשנשאל מה הוא מתכוון לעשות כדי לשבור שביטה אפשרית, משך בכתפיו. "כל שביטה תהיה בלתי-חוקית. אסור להשביט קו שעליו יש רשיון. אנחנו נפעיל את החוק, כמו בשעה שאשד השביטה את התנועה אחרי מותו של הגנה סג"ל!"

אולם גם ערבי-ההתנגשות בין מכונית הממ"שלתית לבין האוטובוס הקואופרטיבי, לא שכח ספיר את הצד השני של כרטיס הנסיעה. קבע הוא: מחירי הנסיעה זולים באופן יחסי. מאז 1939 עלו רק פי שבע או שמונה, בעוד ששאר המצרכים עלו בממוצע פי 15.

הפעם ה"11 קובעת. לדעת ספיר, נובע רוגז הקהל על הקואופרטיבים דוקא מדברים קטנים, שאפשר היה למנוע אותם בנקל. "גוסע העושה את דרכו בנחיתות 10 פעמים ונדחק בצפיפות בפעם ה"11, זוכר רק את הפעם הגרועה. בגלל 10 דקות מרגיזות מפסיד הקואופרטיב את רצונו הטוב של הנוסע. קצת שיפור, קצת גמישות בניהול, יכלו למנוע גם תקלה זו."

לשר אין, כמוכן, הסמכות להתערב בסי"דורים הפנימיים של הקואופרטיבים. הוא יכול רק לייצץ עוצת. אחת מהן: למנות את מנהל-התנועה ומנהל-המשק לתקופה של שלוש שנים, כדי שלא יצטרכו לפחד מפני פיקודיהם, ויכלו לרדוג למשמעת חמורה. אולם הקואופרטיבים, שאחריהם עומד הכוח האדיר של מפא"י, אינם מוכנים לקבל עוצת במקום כסף. אף שלמעשה אין להם שום זכיון, ובתיאוריה אפשר היה לבטל

הירידה מישראל הגיעה לממדים מדאיגים

* ימני קיצוני: היועץ הכלכלי שמעון הורן גיבור פרשת הירדה הקנויה (העולם הזה 648)